

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 379/08-82

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Ludmily Gajdošíkovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza o sťažnosti M. S., B., zastúpeného advokátom JUDr. Z. L., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007 takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007 p o r u š i l základné právo M. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť M. S. trovy konania v sume 320,73 € [slovom tristodvadsať eur a sedemdesiattri centov (9 662,31 Sk)] na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Z. L., B., a to do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. júna 2007 doručená faxom sťažnosť (2. júla 2007 bol poštou doručený jej originál) M. S. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu uviedol:

«Rozsudkom Okresného súdu Bratislava IV č. 5C 47/03 zo dňa 25. mája 2005 mňa a moju manželku A. S. prvostupňový súd zaviazal zaplatiť navrhovateľke J. F., trvale bytom (...) sumu 2.100.000,-Sk s 15,5 % úrokom z omeškania od 01. 07. 2000 až do zaplatenia ako aj trovy konania, to všetko do 3 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku (ďalej len „rozsudok“).

Dňa 16. 11. 2005 som voči uvedenému rozsudku, ktorý mi bol doručený 17. 10. 2005, podal v zákonnej lehote na príslušnom súde odvolanie, ktorým som sa domáhal zmeny

rozsudku tak, aby mi súd uložil zaplatiť navrhovateľke sumu 780.000,- Sk s 15,5 % úrokom z omeškania od 01. 08. 2003 do zaplatenia.

Uvedené odvolanie Krajský súd Bratislava preskúmal bez nariadenia odvolacieho pojednávania a svojím uznesením č. 8 Co 463/2005-155 zo dňa 11. apríla 2006 (ďalej len „uznesenie KS“) odmietol.

V odôvodnení uznesenia Krajský súd uviedol, že odvolanie bolo podané oneskorene, nakoľko odporkyni v II. rade (manželke A. S.) márne uplynula lehota dňa 07. 09. 2005 a mne ako odporcovi v I. rade bol napadnutý rozsudok po dvoch neúspešných pokusoch a doručenie uložený na pošte dňa 09.08.2005. Zákonná lehota na odvolanie mi tak podľa zdôvodnenia súdu začala na základe § 47 ods. 2 O. s. p. plynúť dňom 13. 08. 2005 a táto mi mala márne uplynúť dňom 12. 09. 2005.

Krajský súd vo svojom uznesení konštatoval, že skutočnosť, že som dňa 30. 08. 2005 podal osobne na súde prvého stupňa žiadosť o zaslanie rozsudku a časti spisu na adresu I., B., nemala vplyv na beh už začatej odvolacej lehoty a že moje prevzatie napadnutého rozsudku na novej adrese (I.) dňa 17. 10. 2005 nijako neovplyvnilo skutočnosť, že v tom čase už bol rozsudok právoplatný. Odvolací súd v odôvodnení skonštatoval, že nemal pochybnosť, že som sa zdržiaval v mieste prvého doručenia predmetného rozsudku ako aj, že rozsudok nebolo možné napadnúť odvolaním vzhľadom k tomu, že tento už nadobudol právoplatnosť.»

Proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006 podal sťažovateľ dovolanie, ktorým sa domáhal jeho zrušenia a vrátenia veci krajskému súdu na ďalšie konanie, namietajúc, že krajský súd nesprávne zistil skutkový stav, pretože prvostupňový rozsudok mu bol doručený na jeho žiadosť až 17. októbra 2005 na jeho správnu adresu I., B., kde ho riadne prevzal. Najvyšší súd ako dovolací súd podľa § 10a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) dovolanie sťažovateľa uznesením sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007 odmietol potom, ako dospel k záveru, že smeruje proti takému rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. Zároveň najvyšší súd odmietnutie dovolania odôvodnil aj tým, že nezistil dôvod jeho prípustnosti podľa § 237 písm. f) OSP, teda že by sťažovateľovi ako účastníkovi konania mala byť postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom.

V doplňujúcom podaní k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 11. septembra 2007 sťažovateľ uvádza, že v čase doručenia sťažnosti sa nielenže nezdržoval na adrese U., B., ale v tom čase na tejto adrese už ani neexistovala poštová schránka s jeho menom. Preto poštová doručovateľka nemala ani objektívnu možnosť zanechať mu na pôvodnej adrese oznámenie o neúspešnom doručení zásielky a jej vyhlásenie „*adresát nezastihnutý - zásielka nevyzdvihnutá v odbernej lehote*“ sa nemôže zakladať na pravde. Postup poštovej doručovateľky bol podľa sťažovateľa navyše aj v rozpore s § 30 zákona č. 507/2001 Z. z. o poštových službách v znení neskorších predpisov, z ktorého ustanovenia zároveň cituje.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie vo veci samej takto rozhodol:

„1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 04. 2006 č. 8 Co 463/2005-155 bolo porušené právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ľudské právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 04. 2006 č. 8 Co 463/2005-155 sa zrušuje.

3. Uznesením Najvyššieho súdu SR zo dňa 21. 03. 2007 č. k. 2 Cdo 201/2006 bolo porušené právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ľudské právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

4. Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 21. 03. 2007 č. k. 2 Cdo 201/2006 sa zrušuje.

5. Prikazuje sa Najvyššiemu súdu v právnej veci pod č. k. 2 Cdo 201/2006 konať ďalej

6. Sťažovateľovi M. S. sa priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 100 tis. Sk (slovom stotisíc korún slovenských), ktoré sú mu povinní spoločne a nerozdielne uhradiť Najvyšší súd SR a Krajský súd v Bratislave do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

7. Ukladá sa Najvyššiemu súdu SR a Krajskému súdu v Bratislave spoločne a nerozdielne uhradiť vzniklé trovy tohto konania na účet právneho zástupcu sťažovateľa JUDr. Z. L. “

Dňa 1. apríla 2008 bol ústavnému súdu doručený návrh sťažovateľa na vydanie dočasného opatrenia s tým, aby ústavný súd okrem iného odložil vykonateľnosť právoplatného rozsudku Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 C 47/03 z 25. mája 2005 *„až do právoplatnosti rozhodnutia o účinných právnych prostriedkoch nápravy proti rozsudku Okresného súdu Bratislava IV č. 5 C 47/03-123 z 25. 05 2005, Uzneseniu Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 04. 2006 č. 8 Co 463/2005-155 a Uzneseniu Najvyššieho súdu SR zo dňa 21. 03. 2007 č. k. 2 Cdo 201/2006, ktoré sťažovateľovi dáva domáce právo (včítane ústavnej sťažnosti proti týmto rozhodnutiam)“*.

Ústavný súd 26. septembra 2008 vyzval sťažovateľom označených porušovateľov jeho práv, t. j. krajský súd a najvyšší súd, aby sa vyjadrili k sťažnosti ešte pred jej predbežným prerokovaním. Predsedníčka krajského súdu v odpovedi doručenej ústavnému súdu 29. októbra 2008 uviedla, že k správnosti postupu doručovania zásielok sťažovateľovi sa nevie vyjadriť, pretože rozhodnutia súdov vyšších stupňov doručoval účastníkom konania okresný súd, a rovnako sa nevie vyjadriť ani k dodržaniu postupu doručovania zásielok poštovou doručovateľkou. Sťažnosť označuje s ohľadom na dôvody uznesenia krajského súdu sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006 za nedôvodnú, a tým aj za neopodstatnenú. Najvyšší súd vo vyjadrení k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 3. novembra 2008 upriamil pozornosť najmä na § 45 ods. 2 OSP, podľa ktorého údaje uvedené na potvrdení o doručení písomnosti (ďalej len „doručenka“) sa považujú za pravdivé, ak nie je dokázaný opak. Ďalej uviedol, že *„Citované ustanovenie priznáva doručenke povahu verejnej listiny. Súd teda vychádza z údajov na doručenke a kým nie je preukázaný opak, súd považuje údaje na doručenke za pravdivé. Bez preukázania opaku súd nemôže spochybňovať údaje na doručenke.“*

Najvyšší súd uskutočnil výklad ustanovení, týkajúcich sa doručovania v súlade so zaužívanou praxou najvyššieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa vyporiadal vyčerpávajúcim spôsobom so všetkými námietkami sťažovateľa.“ Z uvedených dôvodov navrhol sťažnosti nevyhovieť.

V replike na vyjadrenie krajského súdu právny zástupca sťažovateľa v podaní doručenom ústavnému súdu 18. novembra 2008 uviedol najmä to, že *«v prípade dôkladného prešetrenia podmienok a vzniku fiktívneho doručenia a vypočítania poštovej doručovateľky ako i nového majiteľa bytu na U., by sa spoľahlivo zistil skutkový stav vecí. Krajský súd však takto nepostupoval a namiesto toho rozhodol bez odstránenia rozporu a nejasností okolo dvoch podstatných podmienok „fiktívneho“ doručenia, ktorými sú zanechanie oznámenia pri prvom pokuse o doručení o čase opätovného doručenia a zanechanie oznámení o uložení zásielky.»*.

Vo vzťahu k stanovisku najvyššieho súdu sa v uvedenom podaní právneho zástupcu sťažovateľa poukazuje na to, že aj keď je pravdepodobné, *«že ak písomnosť prevezme manžel alebo manželka určitej osoby dozvie sa o tom aj druhý z manželov, takúto domnienku nemožno považovať za domnienku v právnom slova zmysle a nemá ani nikde oporu v zákone. Napriek vysokej miere pravdepodobnosti, že sa o písomnosti dozvie druhý z manželov, totiž ostáva tento predpoklad iba domnienkou a nemusí byť pravdivý v každom prípade...»*.

Rovnako tak, sa podľa môjho názoru Najvyšší súd ani nevysporiadal s otázkou porušenia povinnosti zo strany poštovej doručovateľky, nakoľko táto nielenže oznámila písomnosť na adrese matky mojej manželky, ale na doručenke vyznačila chybné „adresát nezastihnutý“ namiesto „adresát neznámy/odsťahovaný“. Či už doručovateľka nevedela, že sa na adrese už nezdržiavam alebo tak učinila z iného dôvodu nič nemení na fakte, že som nebol iba „nezastihnutý“ ale skutočne odsťahovaný.».

Za podstatnú skutočnosť považuje sťažovateľ aj to, *„že doručovateľka musí na adrese, na ktorej sa jej nepodarilo doručiť písomnosť zanechať lístok s odkazom, že písomnosť bude uložená na pošte spolu s informáciou o lehote na prebranie písomnosti. V danom prípade však ani nemala možnosť informáciu o zásielke na adrese neúspešného doručenia zanechať, nakoľko opätovne zdôrazňujem, že v tom čase sme už na uvedenej adrese nemali ani poštovú schránku.“*.

Jediným dôkazom v tejto veci tak ostáva podľa sťažovateľa oznámenie poštovej doručovateľky, že na uvedenej adrese bol „nezastihnutý“, avšak rozpornosť takéhoto oznámenia so skutočnosťou už ozrejmil vo svojich predchádzajúcich podaniach.

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu 16. decembra 2008 podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a podľa ods. 3 ju prijal na ďalšie konanie. Zároveň rozhodol o odložení vykonateľnosti rozsudku okresného súdu sp. zn. 5 C 47/2003 z 25. mája 2005 do právoplatnosti rozhodnutia o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006 a uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k predmetu sťažnosti, v ktorých zotrvali na svojich názoroch, dospel k záveru, že má dostatok podkladov na meritórne rozhodnutie.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustaveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo verejne a v primeranej lehote prejednaná nestranným a nezávislým súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, porušenie ktorého sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Obdobne čl. 6 ods. 1 dohovoru zahŕňa „právo na súd“, to znamená právo začať konanie na súde v „občianskoprávných veciach“ ako jeden z jeho aspektov. K nemu pristupujú záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o organizáciu, zloženie súdu a vedenie procesu. Kvalita procesu zahrnutá v práve na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru je zabezpečovaná zárukami procesného a inštitucionálneho charakteru (III. ÚS 136/03). Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky teda vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie zákonných ustanovení príslušných procesných predpisov musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Všeobecný súd musí teda vykladať a používať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania (§ 1 OSP).

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne, ale v záujme zaistenia najmä právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a pod. Vzhľadom na význam práva na súdnu ochranu v právnom štáte však pre záver o nesplnení podmienok konania nepostačuje iba pochybnosť o ich splnení, ale nesplnenie podmienok konania musí byť preukázané mimo rozumných pochybností (I. ÚS 119/07).

Pokiaľ teda všeobecný súd nemá záver o nedodržaní zákonom ustanovenej procesnej lehoty na podanie opravného prostriedku preukázaný mimo rozumných pochybností, musí vychádzať z predpokladu, že opravný prostriedok v zákonnej lehote podaný bol.

III.

1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 201/2006 z 21. marca 2007

Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že tento súd odmietol dovolanie sťažovateľa (ako žalovaného v 1. rade) a jeho manželky (ako žalovanej v 2. rade) proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 8 Co 436/2005 z 11. apríla 2006 ako neprípustné dôvodiac tým, že „*v prejednávanej veci dovolanie žalovaných smerovalo proti uzneseniu odvolacieho súdu, proti ktorému podľa § 239 ods. 1 a 2 O. s. p. prípustné nie je a neboli zistené ani dôvody prípustnosti uvedené v § 237 O. s. p.*“.

Sťažovateľ vytýka najvyššiemu súdu pochybenie pri hodnotení skutkového stavu a nadväzne na to nesprávny právny záver, ku ktorému dospel. V súvislosti s tým poukazuje na to, že „*Byt na U. v B. bol bytom mojich rodičov, v ktorom sme reálne bývali s manželkou iba do decembra roku 2000. Byt bol v roku 2004 predaný jeho súčasným majiteľom zmluvou o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru v dome, ktorú moji rodičia O. a E. S. uzatvorili so súčasnými vlastníkmi (Ing. P. Š. a manželka J. Š.) dňa 26. 07. 2004.*

V čl. VIII bod 5 sa zaviazali uvoľniť byt i garáž, ktorú moji rodičia predali súčasne s bytom do 08. 08. 2004. Po tomto dátume sa do bytu nastahovali jeho terajší vlastníci, ktorí si samozrejme odstránili pôvodné označenia poštovej schránky menom „S.“, dverí a pod.

Najneskôr od tohto dátumu som sa teda nemohol z objektívnych dôvodov ani ja ani moja manželka reálne zdržiavať na uvedenej adrese.

Na konci roku 1999 sme na I. v B. kúpili rodinný dom a tento sme čiastočne obývali od konca roku 1999 a reálne v ňom začali s manželkou bývať približne od apríla roku 2001. Nakoľko sme od mája roku 2000 s pôvodnou vlastníčkou domu na I. J. F. viedli súdny spor (jedná sa práve o ten istý súdny spor, v ktorom Okresný súd Bratislava IV vydal vyššie spomínaný rozsudok), pričom nebolo isté či v dome ostaneme bývať, adresu trvalého pobytu

sme vtedy ešte neprehlásili. Napriek tomu nám však z pošty sporadicky doručovali korešpondenciu adresovanú na U. na adresu I., kde sme sa reálne zdržiavali.

V tejto súvislosti je významnou skutočnosťou, že ulice U. a I. sú susediace ulice.

V priebehu mesiaca február 2002 sme na rovnakej ulici kúpili iný starší rodinný dom – I., ktorý bol neskôr zbúraný a na jeho mieste sme postavili novostavbu, pričom po jej dokončení sme sa v mesiaci júl 2004 do nej s manželkou presťahovali. Následne sme nahlásili zmenu trvalého pobytu na túto adresu (I., ktorá je odvtedy našou adresou trvalého bydliska, kde sa aj zdržiavame).

Poštu ešte stále smerujúcu na adresu U. aj po 08. 08. 2004 keď sme sa tam už reálne nezdržovali nám poštové doručovateľky, ktoré sa v tom období veľmi často menili, niekedy odovzdali na našu adresu I., no väčšinou vracali s označením „adresát neznámy“ alebo „adresát odsťahovaný“, o čom sme vo väčšine prípadov ani netušili.

Skutočnosť, že (ako uvádza odôvodnenie uznesenia NS) som niektoré zásielky adresované na U. prevzal (na I.), nastala vďaka tomu, že niektorí poštovní doručovatelia, ktorí ma osobne poznali tieto doručovali na novú adresu. Po odsťahovaní z U. som však už žiadnu zásielku na tejto adrese neprebral a prebrať ani nemohol.

Pri doručovaní predmetného rozsudku na U. som túto zásielku a ani oznámenie o jej uložení neobdržal.

Moja manželka rozsudok naozaj osobne prevzala na pošte. Oznam o uložení zásielky adresovanej na U. doručovateľka po tom, čo nenašla poštovú schránku s našim menom (keďže v tej dobe sme už na uvedenej adrese nebývali) vložila do poštovej schránky jej rodičov, ktorí bývali neďaleko na adrese U. Konkrétna doručovateľka totiž zrejme vedela o skutočnosti, že manželka pred našou svadbou bývala s rodičmi na U.

Keď som sa následne dozvedel o vydaní rozsudku, požiadal som súd, aby mi rozsudok doručil na správnu adresu, čo súd aj skutočne urobil.“

Vo vzťahu k argumentácii sťažovateľa najvyšší súd pripustil, že je, ale iba čiastočne, pravdivé jeho tvrdenie, podľa ktorého majú s manželkou adresu trvalého pobytu od 30. novembra 2004 na I., B. (podľa oznámenia Registra obyvateľov Slovenskej republiky zo 4. októbra 2005 je ich trvalý pobyt evidovaný už od 15. novembra 2004 na adrese I., B.). Na druhej strane však najvyšší súd dospel k záveru, že tvrdenie

sťažovateľa, podľa ktorého sa on ani jeho manželka od uvedeného dátumu nezdržiavali na adrese U., „nemá oporu v obsahu spisu, na čo správne poukázal aj odvolací súd“. Vychádzajúc zo skutočnosti, že manželka sťažovateľa prevzala osobne označený rozsudok okresného súdu 9. augusta 2005 na adrese U., B., je podľa názoru najvyššieho súdu „vylúčená pravdivosť tvrdenia žalovaných, že žalovaná 2/ sa v čase doručovania rozsudku okresného súdu v mieste bydliska nezdržiavala“. V napadnutom uznesení najvyššieho súdu sa poukazuje aj na to, že podľa relácie poštovej doručovateľky vyplývajúcej z doručenky, ktorá preukazuje miesto, deň a spôsob doručenia, bol sťažovateľ nezastihnutý (nie neznámy, prípadne odsťahovaný), ako aj na to, že v písomných podaniach z 18. apríla 2005 a z 20. apríla 2005 nachádzajúcich sa v spise uviedol svoju pôvodnú adresu. Z uvedeného najvyšší súd vyvodil, že aj keď mal sťažovateľ od 15. novembra 2004 trvalý pobyt na I. v B., to ešte nedokazuje, že sa nemohol zdržiavať s manželkou v mieste doručenia rozsudku, t. j. v mieste predošlého trvalého bydliska.

Sťažovateľ odmieta závery najvyššieho súdu, že sa v čase doručovania prvostupňového rozhodnutia mohol s manželkou zdržovať na adrese U., B., pretože z veci logicky vyplýva, že tam v tom čase už bývali noví vlastníci, a neobstojí ani argument s „oporou v obsahu spisu“, pretože išlo „o objektívnu nemožnosť zdržiavať sa v danom byte“.

Odvolávanie sa najvyššieho súdu na to, že manželka sťažovateľa prevzala zásielku na starej adrese, ako aj na reláciu poštovej doručovateľky považuje sťažovateľ za nedostatočný dôkaz, že sa na adrese U., B., naozaj s manželkou v inkriminovanom čase zdržiavali. Vzhľadom na to označuje sťažovateľ argumentáciu najvyššieho súdu ako pôsobiacu nekonzistentne a nelogicky.

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľ cituje relevantné ustanovenie § 47 ods. 2 OSP a poukazuje tiež na doterajšiu judikatúru ústavného súdu (III. ÚS 297/05, III. ÚS 288/05, III. ÚS 12/05), Ústavného súdu Českej republiky, ako aj judikatúru najvyššieho súdu (napr. 2 Cdo 33/2005) vyvodzujúc z toho záver, že „fikcia doručenia zásielky do vlastných rúk nastáva len vtedy, ak adresát sa na mieste zdržiava a doručovateľ ho zároveň vhodným

spôsobom upovedomí, že mu zásielku príde doručiť znovu v deň a hodinu uvedení v oznámení. Podmienkou, aby doručovateľ platne upovedomil adresáta, je potrebné, aby sa adresát na predmetnej adrese zdržiaval. Ak sa adresát v čase doručovania nezdržiava na mieste doručovania, nemôže sa uplatniť zákonná fikcia doručenia podľa §47 ods. 2 O. s. p. V takomto prípade je súd povinný opätovne doručiť predmetné rozhodnutie a pokračovať v konaní (čo okresný súd aj doručením rozsudku na I. v skutočnosti aj vykonal).

Odvolačí aj dovolací súd túto skutočnosť mali akceptovať a odvolanie, príp. dovolanie pripustiť.“.

Z uvedeného podľa sťažovateľa vyplýva, že sa v mieste doručenia nezdržiaval a ani zdržiavať z povahy veci objektívne nemohol. Preto sa domnieva, „že krajský súd jednoznačne pochybil, keď považoval predmetný rozsudok za právoplatný a správne doručený a moje odvolanie ako neskoro podané odmietol. Týmto pochybením krajského súdu a odmietnutím môjho dovolania som stratil možnosť brániť sa proti rozsudku okresného súdu došlo k vade v konaní podľa § 237 písm. f), nakoľko sa mi postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Spomenutú vadu konania mal Najvyšší súd SR ako dovolací súd odstrániť, uznesenie krajského súdu zrušiť a odvolanie ako včas podané pripustiť. Samotný dovolací súd však dovolanie odmietol... Odmietnutím odvolania aj dovolania z dôvodu jasného pochybenia krajského a Najvyššieho súdu som bol poškodený na svojom práve domáhať sa súdnej ochrany.“.

V prerokovávanej veci najvyšší súd ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 OSP) po zistení, že dovolanie podal sťažovateľ včas (§ 240 ods. 1 OSP), pri posudzovaní jeho prípustnosti vychádzal jednak z § 47 ods. 1 v spojení s § 158 ods. 2 OSP, podľa ktorých sa rovnopis písomného vyhotovenia rozsudku doručuje účastníkom konania, prípadne ich zástupcom do vlastných rúk, a jednak z § 47 ods. 2 OSP, podľa ktorého ak nebol adresát zastihnutý, hoci sa zdržuje v mieste doručenia, doručí sa inej dospelšej osobe bývajúcej v tom istom byte alebo v tom istom dome alebo zamestnanej na tom istom pracovisku, ak je ochotná obstaráť odovzdanie písomnosti. Ak nemožno ani takto doručiť, uloží sa písomnosť na pošte alebo na orgáne obce a adresát sa vhodným spôsobom vyzve, aby si písomnosť vyzdvihol.

Písomnosť sa považuje za doručení dňom, keď bola súdu vrátená, i keď sa adresát o tom nedozvedel.

Najvyšší súd zároveň vychádzal z dvoch podmienok doručenia písomnosti, ktorá sa má doručiť do vlastných rúk, a to po prvé, že doručovateľ pri doručovaní písomnosti zachová zákonom predpísaný postup, a po druhé, že adresát sa v mieste doručenia zdržuje. Ak boli tieto predpoklady ustanovené v § 47 ods. 2 OSP splnené, zásielka sa považuje za doručení tretí deň od jej uloženia bez zreteľa na to, kedy si zásielku adresát skutočne prevzal.

Pri doručovaní poštou sa miesto, deň a spôsob doručenia preukazuje doručenkou, ktorú pošta vracia späť odosielajúcemu súdu. Príslušnou poštou vystavená doručenka zachytávajúca postup pri doručení vrátane údajov vyžadovaných v § 47 ods. 2 OSP osvedčuje pravdivosť toho, čo je v nej uvedené, ak nie je preukázaný opak. Tento dôsledok však môže nastať len vo vzťahu k tomu, čo je na nej uvedené.

Podľa judikatúry najvyššieho súdu (rozsudok sp. zn. 1 Cdo 43/2006 z 25. mája 2006) *„Pokiaľ doručenka neobsahuje údaj, že adresát sa v mieste doručenia zdržoval, nie je osvedčené, či táto podmienka náhradného doručenia je splnená. V takomto prípade je povinnosťou súdu vykonať šetrenie na zistenie jej splnenia, pričom nie je povinnosťou účastníka konania, ktorému bolo doručované poštou, navrhnúť dôkazy na preukázanie svojho prípadného tvrdenia, že sa v čase doručovania v mieste doručenia nezdržoval z dôvodu, že účastník konania nemá povinnosť preukazovať opak toho, čo nie je osvedčené. Preto záver súdu o účinnom náhradnom doručení bude možný len vtedy, ak bude zistené, že adresát sa v mieste doručenia v čase doručovania zdržoval.“*

Podľa sťažovateľa najvyšší súd nesprávne zistil, že odvolanie bolo podané oneskorene, čo má za následok porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V predmetnej veci je z obsahu doručky nachádzajúcej sa v súvisiacom súdnom spise, ktorý si ústavný súd zadovážil, pripojenej k č. 1. 128 zrejme, že prvý neúspešný pokus o doručenie zásielky sťažovateľovi s výzvou na opakované doručenie bol vykonaný 8. augusta 2005, opakovaný pokus o doručenie bol vykonaný 9. augusta 2005 a zásielka obsahujúca rozsudok okresného súdu sp. zn. 5 C 47/03 z 25. mája 2005 mu bola vrátená 31. augusta 2005 s tým, že adresát bol pri oboch pokusoch o doručenie zásielky nezastihnutý a že mu bol zanechaný oznam o možnosti vyzdvihnutia zásielky na pošte. Pretože tak sťažovateľ neurobil, uplynula mu dňom 27. augusta 2005 odberná lehota. Okolnosť, že sťažovateľ sa v mieste doručenia zdržoval, však doručka nepotvrďuje (neosvedčuje), pretože žiaden takýto údaj na nej nie je uvedený (doručenka neobsahuje predtlač s textom „hoci sa v mieste doručenia zdržuje“, porov. už citovaný rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 43/2006 z 25. mája 2006). Za týchto okolností, navyše, ak sťažovateľ namietal, že sa v mieste doručovania predmetnej zásielky nezdržoval (v čase jej doručovania už nemal na adrese U., B., preukázateľne trvalý pobyt, čo ani najvyšší súd nespochybňuje) a nemal tam už ani poštovú schránku (v inkriminovanom čase tam už totiž podľa jeho tvrdenia býval nový majiteľ), bolo povinnosťou odvolacieho súdu vykonať šetrenie na zistenie týchto okolností (najmä vypočutím poštovej doručovateľky a nového majiteľa bytu na U., B.).

Odvolávanie sa najvyššieho súdu na obsah spisu, z ktorého vyplýva, že sťažovateľ preberal súdom doručované zásielky aj po zmene adresy trvalého pobytu na pôvodnej adrese, aj to, že jeho manželka (ako žalovaná v 2. rade) prevzala rozsudok doručovaný jej na adresu U., B., nemôže postačovať na prijatie záveru (preukázaného mimo rozumných pochybností), že sa sťažovateľ v čase doručovania rozsudku skutočne zdržoval v mieste doručovania.

V prípade náhradného doručovania je uvedeným ustanovením Občianskeho súdneho poriadku konštruovaná právna fikcia, že účinky doručenia písomností nastanú ex lege po uplynutí ustanovenej doby aj voči tomu, kto písomnosť fakticky neprevzal.

Právna fikcia je právno-technický postup, pomocou ktorého sa považuje za existujúcu situácia, ktorá je zjavne v rozpore s realitou a ktorá dovoľuje, aby z nej boli vyvedené odlišné právne dôsledky než tie, ktoré by plynuli iba z konštatovania faktu. Účelom fikcie v práve je posilniť právnu istotu. Právna fikcia ako nástroj odmietnutia reality právom je nástrojom výnimočným, striktne určeným pre naplnenie tohto jedného z hlavných ústavných postulátov právneho poriadku v podmienkach právneho štátu. Aby mohla právna fikcia svoj účel naplniť (dosiahnutie právnej istoty), musí dôsledne rešpektovať všetky náležitosti, ktoré s ňou zákon spája. Ak nie sú všetky právne náležitosti splnené, súd nie je oprávnený naplnenie fikcie konštatovať (pozri čl. 2 ods. 2 ústavy, podľa ktorého možno štátnu moc uplatňovať len v prípadoch a v ustanovených medziach spôsobom, ktorý ustanoví zákon).

V danom prípade najvyšší súd konštatoval, že doručka bola vrátená okresnému súdu s údajmi preukazujúcimi dátumy neúspešného pokusu o doručenie v dňoch 8. a 9. augusta 2005 a akceptoval údaj informujúci o následnom uložení zásielky na pošte s poznámkou o nezastihnutí adresáta. Súčasne s odvolaním sa na obsah spisu považoval najvyšší súd všetky tieto skutočnosti za dostačujúce pre záver, že sa sťažovateľ v čase doručenia zdržoval v mieste doručovania. Tým došlo podľa názoru ústavného súdu ku konštruovaniu právnej fikcie o doručení písomnosti (rozsudku okresného súdu) 11. septembra 2005 (v nedeľu) bez ohľadu na skutočné prevzatie zásielky (17. októbra 2005) na základe nedostatočne zisteného naplnenia všetkých zákonných podmienok na uplatnenie fikcie doručenia, t. j. predčasne.

Základným predpokladom náhradného doručenia podľa § 47 ods. 2 OSP je skutočnosť, že adresát nebol zastihnutý na adrese doručenia, hoci sa na tejto adrese v čase doručenia, ale aj počas plynutia úložnej doby zdržiaval (porov. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 94/2000 uverejnený v časopise Zo súdnej praxe č. 1/2001). Tento predpoklad nemôže byť daný v prípade, že sa adresát na tomto mieste nezdržuje, pretože je odsťahovaný.

Ak je na základe vykonaného šetrenia dostatočne preukázané, že záver o tomto predpoklade náhradného doručenia bol nesprávny, ide o doručenie neúčinné. Len riadne a zákonným predpisom vyhovujúce doručenie rozhodnutia má ten dôsledok, že odvolacia lehota začína plynúť osobe, ktorej je doručené (porov. rozhodnutie č. 19/1968 Zbierka súdnych rozhodnutí a oznámení).

V danom prípade závery prijaté najvyšším súdom nemožno potvrdiť mimo rozumných pochybností, ktoré vyjadril sťažovateľ. Vo veci je najmä spochybnené, či sa vôbec sťažovateľ zdržoval v čase doručovania spornej zásielky v mieste doručenia, ale aj to, či poštová doručovateľka pri doručovaní písomnosti zachoval zákonom predpísaný postup. Tieto skutočnosti je potrebné v ďalšom konaní pred všeobecným súdom došetriť.

Podľa judikatúry ústavného súdu (II. ÚS 122/05) základné právo na spravodlivé súdne konanie všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní. A contrario, ak všeobecný súd koná v rozpore s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní, môže dôjsť k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie.

Výklad ustanovenia § 47 ods. 2 OSP urobený najvyšším súdom bol tak vzhľadom na uvedené interpretáciou, ktorá podľa názoru ústavného súdu vybočila z ústavných medzí, lebo porušila princíp zákazu denegatio iustitiae, a zasiahla tak do práva sťažovateľa na spravodlivý proces chránený čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Pokiaľ najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa ako neprípustné, odňal mu možnosť konať pred súdom [§ 237 f) OSP].

Vzhľadom na uvedené okolnosti ústavný súd vyhovel sťažnosti, podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde napadnuté uznesenie v celom rozsahu zrušil (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 91 ods. 2 OSP) a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu), v ktorom bude najvyšší súd pokračovať v dovolacom konaní. Jeho úlohou bude zabezpečiť, aby sa v ďalšom konaní dôsledne preverili všetky skutočnosti nevyhnutné na zistenie, či v danej veci boli mimo rozumných pochybností

splnené všetky predpoklady umožňujúce prijatie záveru o naplnení zákonom ustanovených podmienok na uplatnenie fikcie náhradného doručenia spornej zásielky.

V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v odôvodnení tohto nálezu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu (ako súdu odvolacieho) sp. zn. 8 Co 463/2005 z 11. apríla 2006

So zreteľom na to, že najvyšší súd po vrátení veci bude pokračovať v dovolacom konaní, v ktorom sa bude musieť vysporiadať aj s argumentáciou sťažovateľa vo vzťahu k jeho námietkam týkajúcim sa postupu a rozhodnutia krajského súdu ako súdu odvolacieho, ústavný súd tejto časti sťažnosti nevyhovel. V tomto pokračujúcom konaní má sťažovateľ k dispozícii dostatok procesných prostriedkov na ochranu svojich práv a zároveň sa mu otvára možnosť uplatniť argumentáciu týkajúcu sa skutkovej a právnej stránky rozhodovanej veci. Okrem toho ústavný súd prihliadol aj na zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci, keďže nálezom zrušujúcim vo vzťahu k sťažovateľovi rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktorý mu zákon na ochranu jeho práva poskytuje, sa vytvoril priestor na ochranu namietaného porušenia jeho práv v rámci sústavy všeobecných súdov. Opačný postup by navyše viedol k ústavne neakceptovateľnej situácii, keď by skutkový stav podstatný pre rozhodnutie zároveň zisťovali a následne vo veci rozhodovali paralelne dva sudy.

IV.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho práva boli porušené, aj primerané finančné zadostučinenie. Sťažovateľ si z tohto dôvodu uplatnil podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok v sume 100 000 Sk, čo odôvodnil

komplikáciami a problémami, ktoré mu vznikli v dôsledku pochybení krajského súdu a najvyššieho súdu.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nemožno napraviť zrušením rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedením do pôvodného stavu (I. ÚS 15/02, III. ÚS 331/04, III. ÚS 156/06).

Vzhľadom na okolnosti uvedeného prípadu považoval ústavný súd za dostatočnú a účinnú nápravu výrok deklarujúci porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj následné zrušenie rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorým došlo k porušeniu týchto práv, a vrátenie veci najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Z uvedeného dôvodu ústavný súd tejto časti sťažnosti nevyhovел (bod 4 výroku nálezu).

Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na povahu prerokúvanej veci a na výsledok konania ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania v sume 320,73 € (9 662,31 Sk). Úhradu priznal za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti a vyjadrenie k stanoviskám súdov sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za dva úkony vykonané v roku 2007, každý úkon po 98,59 € (2 970 Sk), za jeden úkon vykonaný v roku 2008 – 105,42 € (3 176 Sk), čo spolu s režijným paušálom 2 x 5,91 € (178 Sk) a 1x 6,31 € (190 Sk) (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje celkovú sumu 320,73 € (9 662,31 Sk).

Trovy konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Na základe uvedených skutočností rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. apríla 2009